

Skotska Hebriderna

Hebriderna är en av de vackraste platserna på jorden. Vilda, ensliga och glest befolkade öar med öde sandstränder och vidsträckta hedar som står i kontrast till dramatiska klippöar och höga berg – landskapet som inte lämnar någon oberörd. Många seglares dröm, men bara om du är rätt rustad ...

Text och foto Linda Hammarberg

Som de stressade heltidsarbetande småbarnsföräldrar vi är kom sommarens ledighet lite som en överraskning. Färdmålet var satt till Hebriderna på Skottlands västkust. Men på vägen måste man först passera Nordsjön, och det var ungefär så långt vi hade kommit i våra förberedelser när dagen för avsegling infann sig.

Det viktigaste var klart, båt och besättning var redo för att ge sig ut på havet. Att bokpaketet med tidvat-

tentabeller och seglingsguider för den skotska övärlden fortfarande låg oupppackat i salongen bekymrade oss inte nämnvärt. Vi hade en bra väderprognos att passa, och det fanns inte obegränsat med semester att tillgå. Läsa på kunde vi göra på vägen.

Det visade sig snart att det inte blir jättemycket tid över när en vuxen besättning på två man ska hålla uppsikt, styra båten, laga mat, underhålla två små barn och däremellan försöka få lite

sömn. Så när vi väl korsat Nordsjön och passerat Kaledonienkanalen hade vi fortfarande en ganska vag uppfattning om vad som väntade oss. Det var hög tid att damma av bokpaketet.

Jag försökte få en överblick över området, men den tegelsten om skotska öar jag lånat med mig visade sig helt sakna fotografier och innehöll så mycket information att jag inte riktigt visste var jag skulle börja. Istället tog jag fram seglingsguiden, och det var då jag blev varse det. Här finns ju inga gästhamnar!

I Hebriderna ligger man på svaj, i ur och skur. Eller i bästa fall på boj. Och detta innebär naturligtvis också frånvaro av all service som landström, vatten, bränsle, toalett, dusch och annat som vi svenska seglare är bortskämda med.

Nu blev inte konsekvenserna av min upptäckt så förödande som de hade kunnat bli. Vår *Mary af Rövarhamn* är

OM HEBRIDERNA

Över 600 öar ligger spridda längs Skottlands Atlantkust, alltifrån små fågelöar till Skye, Mull och Lewis stora ytor. Tillsammans går de under namnet Hebriderna. Dessa brukar i sin tur delas in i de två ögrupperna Yttre Hebriderna och Inre Hebriderna, som är avskilda från varandra via ett strömt och ofta stormigt sund kallat The Minch.

YTTRE HEBRIDERNA

Yttre Hebriderna är en lång kedja av öar som sträcker sig från Butt of Lewis längst upp i norr till den lilla ön Berneray längst i söder, en sträcka på 120 sjömil. Man brukar dela in Yttre Hebriderna i tre huvudgrupper av öar: Lewis i norr med den

tillhörande halvön Harris. Barra i söder med en rad tillhörande småöar. Och The Uists däremellan som består av flera öar förbundna med bilvägar.

Yttre Hebriderna har en karg vindpinad skönhet. De ödsliga öarna är i stort sett helt trädlösa och domineras av hedlandskap med många grunda sjöar. På östra sidan är kusten bergig med hundratals vikar och skär; från havet kan det vara svårt att avgöra var varje ö börjar och slutar. Här är det aldrig långt till nästa ankringsvik. Till skillnad från västkusten, där de vidsträckta sandstränderna ger dåligt skydd för de förhärskande västliga atlantvindarna.

De 27 000 invånarna här ute försörjer sig främst på fiske, fårskötsel och tweed-

tillverkning, och så har det varit sedan urminnes tider. Yttre Hebriderna utgör kärnområdet i den keltiska kulturen och gaeliska är fortfarande förstaspråk, men de allra flesta kan även engelska. Religionen spelar en mycket central roll här ute, och söndag är vilodag. Då är precis allt stängt, till och med hotellen.

INRE HEBRIDERNA

Inre Hebriderna är samlingsnamnet för den skärgård som ligger mellan Yttre Hebriderna och fastlandet på Skottlands västkust. Det här är en ganska utspridd ögrupp med Skye i norr, Islay i söder och Tiree i väst. Och därför skiljer sig öarna ganska mycket åt. Skye och The Small

en typisk långfärdsbåt rustad med såväl stora vatten- och dieseltankar som ett rejält ankare och 90 meter kätting. Och inför turen över Nordsjön hade vi installerat en ny vindgenerator och bytt ut den trötta gamla batteribanken. Jollen med tillhörande motor hade vi också fått med oss. Så förutsättningarna för en lyckad seglats såg trots allt riktigt goda ut.

Och efter en månad av kryssande kors och tvärs mellan Yttre och Inre Hebriderna hade vi ganska bra koll på området. Men våra vägval hade med all säkerhet sett annorlunda ut om vi hade varit bättre förberedda. Så föddes tanken på att skriva en artikel som ger en introduktion till dig som är nyfiken på segling i vattnen runt Hebriderna. En översiktlig guide med mycket bilder och praktiska tips. En guide till en vild, vacker och gåtfull övärld.

Isles (Rum, Canna, Muck and Eigg) bjuder på grönt och dramatiskt landskap med mycket regn. Coll och Tiree lockar med bördigt landskap, vackra stränder och flest soltimmar i Skottland. Medan Islay och Jura i söder är främst kända för sina många whiskydestillerier.

Till skillnad från Yttre Hebriderna är Inre Hebriderna relativt välbesökta. Turismen spelar en viktig roll för ekonomin. Förklaringen ligger delvis i att flera av öarna är relativt lättillgängliga från fastlandet. Skye har till och med broförbindelse med fastlandet numera och listas som den tredje populäraste turistdestinationen i Skottland efter Edinburgh och Loch Ness.

I Hebriderna ligger man på svaj. I alla väder.

Besättningen tipsar

HÖJDPUNKTER OCH SEVÄRDHETER

1. Callanish Standing Stones

Callanishs stencirkel, som är äldre än pyramiderna, består av ett drygt femtiotal stenar varav den högsta är närmare fem meter hög. Det här är bara ett av många historiska minnen på nordvästra Lewis. I närheten hittar du också Carloway Broch, ett stenfort från järnåldern, och en hel by med "blackhouses", traditionella stenhushus med halmtak.

2. Shiant Isles

Shiant Isles, några klippöar öster om Lewis, är hem för 250 000 lunnefåglar och säkert lika många till av andra arter. Öarna är idag obefolkade, men det berättas om en fårherde som brukade hissa ner sin fru i ett rep för att hon skulle fånga sjöfågel på öarnas klippavsatser. För att få fria händer band hon de döda fåglarna i ett rep runt midjan. Så en dag brast repet och frun föll ner i havet. Hon kunde inte simma men de döda fågelkropparna höll henne flytande. Men hennes man hann inte ta sig nedför klipporna tillräckligt snabbt för att rädda henne utan fick se sin fru föras iväg av tidvattnet medan hon desperat ropade på hjälp ...

3. St. Kilda

Med sina 45 sjömil från närmsta land var St. Kilda under ett par tusen år Nordatlantens ensligaste bosättning. De sista invånarna evakuerades 1930. St. Kilda har varit så isolerad att invånarna utvecklade en genetisk avvikelse i form av extra stora och långa tår efter att i generationer ha klättrat på de branta klipporna för att fånga sjöfågel och samla in ägg. Idag är öarna utsedda till Världskulturarv och hyser den största sjöfågelskolonin i norra Atlanten med mer än en miljon fåglar.

58°

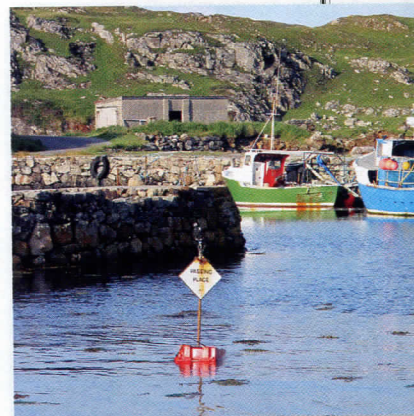
4. The Golden Road

Det sägs att den enfiliga vägen som slingrar sig igenom den svårframkomliga terrängen på Harris östkust var ohyggligt dyr att bygga, därav namnet. Här är det själva resan som är målet. Landskapet är något alldeles speciellt. Men se upp; fåren har företräde.

5. Rodel

Längst söderut på Harris finns en naturlig lagun som kölbåtar bara kan angöra vid högvatten. Men väl inne ligger du tryggt vid det lokala hotellets bojar. Bästa vägen in i lagunen är via det västra inloppet. Så länge du inte ser stenen som skylten i inloppet står på är det minst två meter i rännan. Detaljerade instruktioner finns i Clyde Cruising Clubs seglingsguide.

6. Cuillin Hills

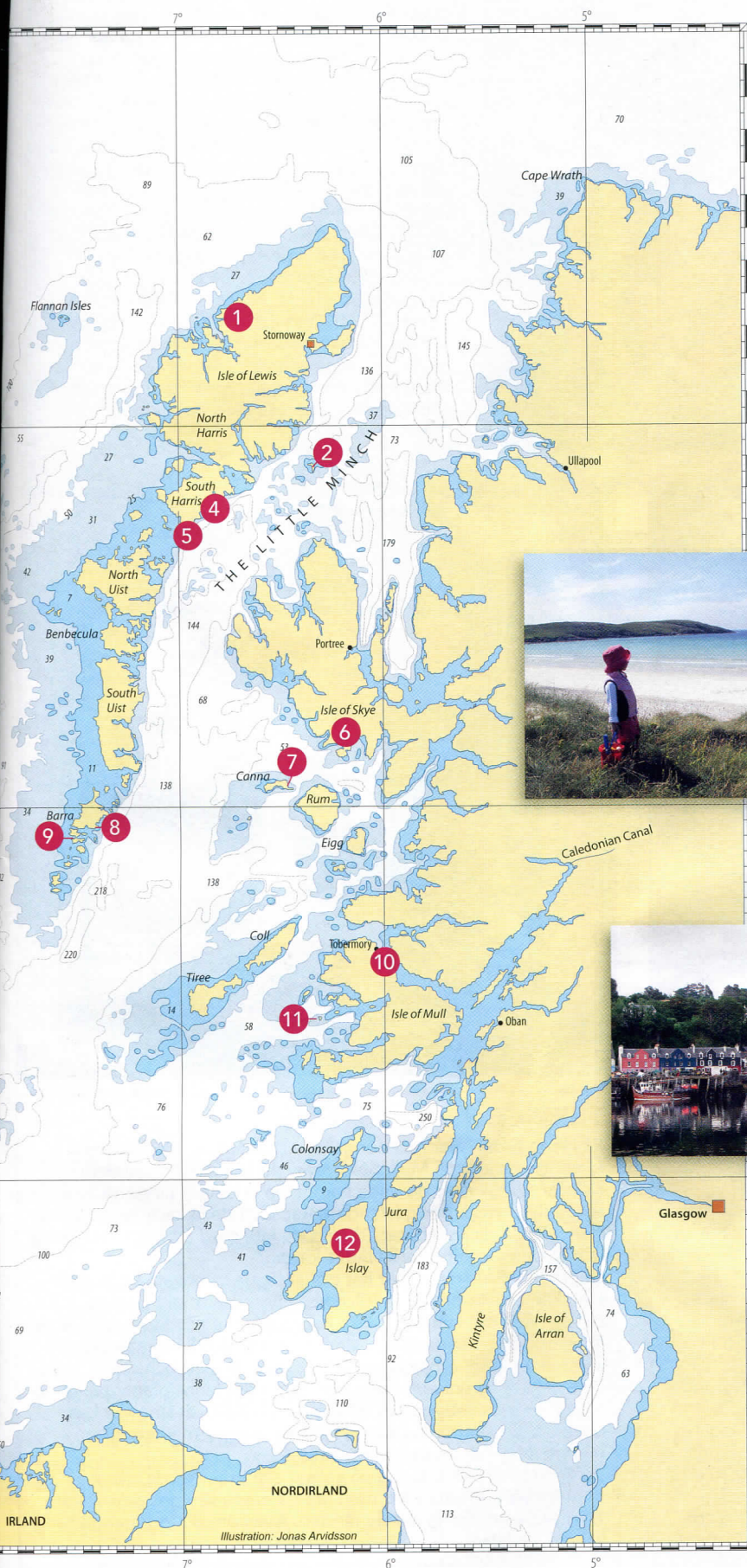
Cuillin Hills på Skyes sydkust beskrivs ofta som Storbritanniens vackraste bergskedja. Att i full kuling få segla längs med de tusen meter höga topparna är något av det häftigaste vi har gjort. Men nästa gång vi är i området hoppas vi ändå på lugnt väder som möjliggör ankring i Loch Scavaig, en havsvik som leder rakt in i bergskedjans hjärta. Ankringsplatsen ligger bara ett stenkast från insjön Loch Coruisk, som är helt omringad av Cuillins mäktiga toppar. Det lär vara himmelskt vackert.

7. Canna

Cannas dramatiska kustlinje utgör ett populärt hem för många sjöfåglar. Även den skyddade ankringsviken är populär, vilket är lätt att förstå när man kommer hit; mycket grönnare än så här blir det inte. Om du på vägen dit eller därifrån passerar den nordöstra udden ska du slänga ett extra öga på kompassen. Compass Hill (143 m), som udden kallas, innehåller så mycket järnoxid att kompassen reagerar när man passerar.

8. Castlebay

Det är lätt att förstå varifrån Barras huvudort har fått sitt namn. På ett skär mitt i viken ligger ett välbevarat slott från 1000-talet. År 2000 hyrde klanen Mac Neil som ägt slottet i alla år ut det till Historic Scotland på ett tusenårigt kontrakt med en årlig hyra på en pund och en flaska whisky (Talisler Single Malt från destilleriet på Skye). Slottet är idag öppet för dagliga visningar. I viken finns även bojar utlagda för besökare.

9. Watersay

Ön Watersay utgör den perfekta dagsutflykten vid vackert väder. Beroende på vindriktning kan du välja att ankra på västra eller östra sidan av ön. Båda sidor bjuder på paradisiska folktomma stränder och turkost vatten. Enbart en smal liten landremsa skiljer stränderna åt. Vi kunde inte låta bli att fundera över hur länge det dröjer innan Watersay delas på mitten.

10. Tobermory

Mulls charmiga lilla huvudort Tobermory med sina 700 invånare erbjuder riktigt bra service för gästande båtar. Men smakar det så kostar det; 29 pund för en plats vid flytbryggan. Vi slog istället till på en boj för 13 pund, och la mellanskillnaden (och lite till) på en ljuvligt god middag på Café Fish med härlig utsikt över viken. Här trivs och trängs långseglare från världens alla hörn.

11. Fingal's Cave

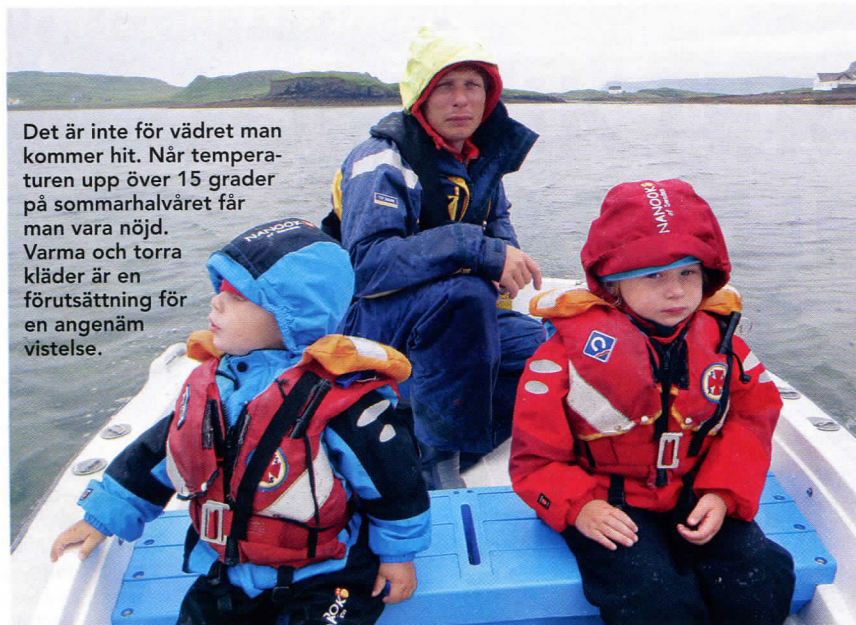
Fingal's Cave är en spektakulär och unik grotta på den obebodda lilla ön Staffa väster om Mull. Grottan är 75 meter lång och 20 meter hög och kantas av svarta, sexkantiga stenpelare i basalt. Vid högvatten och lugnt väder kan man köra in i grottan med en jolle.

12. Islay

Med sina nio destillerier utgör den blomstrande ön Islay centrum för den skotska whiskyturismen. Här tillverkas bland annat Lagavulin och Laphroaig, kända namn för alla som uppskattar maltwhisky. Islay lär vara den plats i världen som rymmer flest whiskydestillerier per kvadratmeter.

Illustration: Jonas Arvidsson

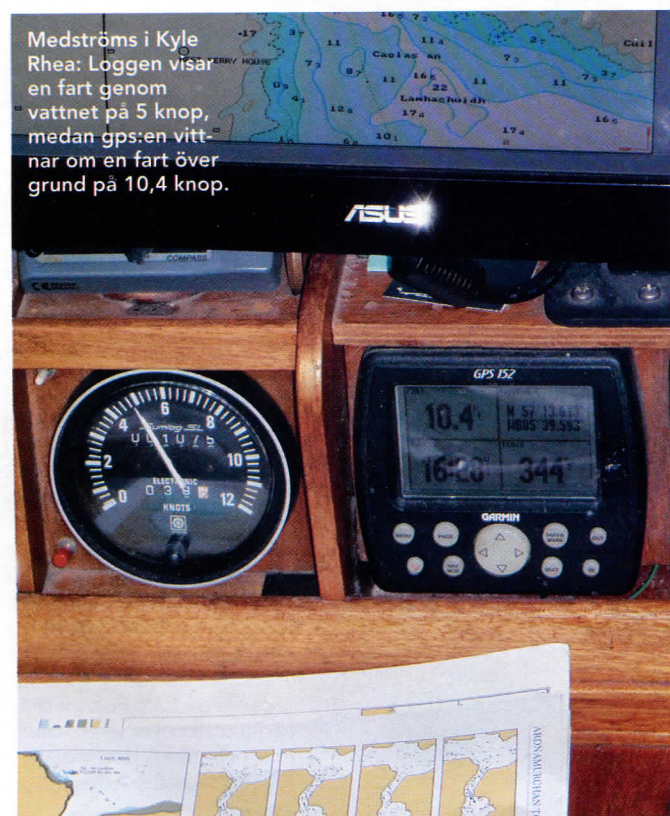

Det är inte för vädret man kommer hit. När temperaturen upp över 15 grader på sommarhalvåret får man vara nöjd. Varma och torra kläder är en förutsättning för en angenäm vistelse.

VÄDER

Klimatet på Hebriderna är känt för att vara påfrestande med hårda vindar och mycket regn. Bästa klimatet har maj, augusti och september. Under högsommaren, juni och juli, sveper ofta dimman in över öarna och regnet är rikligt. Eller som öborna säger: "Kan du se över viken kommer det att regna. Kan du inte se över viken regnar det redan." Detta till trots sägs det att ön Tiree i Inre Hebriderna är den plats i Skottland som bjuder på flest soltimmar. Kanske säger det mest om vädret i övriga Skottland. Men sammanfattningsvis kan man säga att vädret är mycket växlande. Det enda man kan vara säker på är att det kommer att ändra sig. Stornoway Coastguard sänder väderprognoser var tredje timme på vhf. Den brittiska motsvarigheten till SMHI heter Met Office och bjuder på utmärkta väderrapporter på www.metoffice.gov.uk. Har du dator ombord rekommenderar vi en bra trådlös internetantenn en bit upp i masten. Skottarna är generösa med öppna trådlösa nätverk.

Medströms i Kyle Rhea: Loggen visar en fart genom vattnet på 5 knop, medan gps:en vittnar om en fart över grund på 10,4 knop.

NAVIGERING

Har du bara koll på tidvattnet ska navigeringen i Hebriderna inte orsaka dig några större problem. Undvik ström mot vind, och var beredd på att du ibland får kasta ankar för att vänta på bättre förhållanden. Vissa hamnar kan vara enklare att angöra vid lågvatten då farorna blir synliga, medan andra bara kan angöras vid högvatten. Hur som helst är det alltid en fördel att angöra en hamn vid stigande vatten; går du på grund kommer du snart loss igen.

Clyde Cruising Club och Imray ger ut guider för säker segling i området. Med ombord behöver du även en tidvattentabell för åtminstone Dover eller Ullapool. Vi rekommenderar Reed's Nautical Almanac. Är du ovan vid att läsa tidvattentabeller och strömkartor är detta något du behöver lära dig. Läser du fel kan konsekvenserna bli riktigt besvärliga.

Frisörhumor på Hebriderna.

SERVICE

På Hebriderna lyser marinorna med sin frånvaro. Port Ellen på Islay, Tobermory på Mull, Stornoway på Lewis och Portree och Kyleakin på Skye är de enda hamnarna vi känner till som kan erbjuda flytbryggor för gästande båtar. Och de få kajer som finns är reserverade för fiskebåtar. Så trivs du inte med att ligga för ankare eller på boj är Hebriderna inget för dig.

Några hotell/restauranger har börjat lägga ut privata bojar som man kan få låna eller hyra. Och vissa hotell låter dig låna en dusch. Men det kan bli ganska kostsamt. Inte ens Stornoway, som är Hebridernas enda riktiga stad med sina 8000 invånare, kunde sommaren 2009 erbjuda service i form av toalett och dusch, men den vänliga hamnkaptenen antydde att det fanns planer på att bygga en servicebyggnad till sommaren 2010. Stornoway kan dock erbjuda vatten på kajen, flera stora supermarketbutiker, biluthyrning och en utmärkt tvätteria.

Du kan nästan alltid få tag på vatten och bränsle i de större samhällena på fastlandet, men ute på öarna kan det vara svårare. Ta chansen att tanka när du får den. Även om du fortfarande har halvfulla tankar.

Längs med Yttre Hebridernas västkust avlöser den ena paradisiska stranden den andra, varav några räknas till världens mest spektakulära. Även många av öarna i Inre Hebriderna, såsom Coll, Tiree, Islay och Mull, kan stoltsera med riktigt fina stränder.

UTRUSTNING

När man hänvisas till att ligga på ankar i ur och skur är det viktigt att vara rätt rustad. Clyde Cruising Club rekommenderar dubbla ankare och 60 meter kätting. Det är ofta mycket sjögräs i området och det kan vara svårt att få fäste. Vi hade stor glädje av ankarvaktlarmet på gps:en och rekommenderar detta varmt.

Eftersom det inte finns någon nämnvärd service i form av toaletter, duschar, landström, sjömackar och vatten, måste du även kompensera detta med utrustning. Stora vatten- och bränsletankar minskar ditt beroende, liksom en rejäl batteritank kopplad till en vindgenerator eller motsvarande. En watermaker fungerar naturligtvis utmärkt som alternativ till extra dunkar om din vattentank inte räcker till.

Trafiken i dessa vatten är inte så livlig, men skulle dimman plötsligt komma över dig är det naturligtvis alltid bra med en radar. Vill du dessutom komma iland ibland behöver du en bra jolle med en hyfsad motor. Det är inte roligt att ro mot tidvatten.

BESÄTTNINGEN TIPSAR: RUSTA RÄTT!

- Jolle med motor
- Dubbla ankare, minst 60 meter kätting och ankarlarm
- Stor batteribank kopplad till vindgenerator eller motsvarande
- Stora vattentankar, extra dunkar eller watermaker
- Stora bränsletankar, eller extra dunkar
- Koll på vädret – vhf, internet, Navtex eller dylikt
- Varma och torra kläder
- Seglingsguideböcker för området
- Tidvattentabell för Dover och/eller Ullapool
- Reseguidebok för området

Djurlivet i farvattnen runt Hebriderna är en upplevelse i sig. I flera hamnar välkomnade oss nyfikna sälar. Och delfiner lekte runt vår båt nästan varje dag. Vid ett tillfälle fick vi även fint besök av en mindre val.

Under högsommaren sveper dimman ofta in över öarna.

Seaquip stöttan

*Professionella
båtstöttor,
passar alla
båtar och
skrovformer!*

*Står din
båt verkligen
säkert?*

**Enkel
Flexibel
Säker
Stapelbar
Proffsig**

SEAQUIP

www.seaquip.se
+46 8 571 504 28